

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző: (t.p.l.)

Cím: Pest viz alatt 1838-ban

Forrás: Magyarország

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Osztályozás

Tárgy

614.81

Hely

Idő

"1838/1942"

Személy

PEST VIZ ALATT 1838-ban

Egy borzalmas március 14-ike

— száznégyszáz évvel ezelőtt! ...

Fővárosunk ma már nem félhet árvíz-veszedelemtől. Nem kell a harangokat félrevernünk, hogy vészes kongással üzzék ki a békésen alvó polgárokat otthonukból. De mindamellett ilyenkor, télvíz múlta idején mi, hidainkon átjárók, bizonyos meghunyászkodó felbecsüléssel nézünk le nagyon szeretett öreg folyónkra, annak ágaskodó jégtorlaszaira.

Mert az 1838. esztendőbeni haragjára emlékeztetnek azok a sok kis, veres kőből faragott táblácskák, egy-egy régi roskadozó ház falán, egyszerű vonallal és pár szóval jelezve, hogy mily magasságban hullámzott náluk a Duna. És Wesselényinek, az „Árvízi hajósnak” emlék-táblája, a belvárosi Szervita templom oldalán is visszagondolkodásra készíti az alatta sétálókat.

Budapest polgárainak, — alig 100 évvel eze nagy gondja volt az időjárás.

A tei jégzajlás zord ideje, elszakította Pestet Budától. Elmúlásában azután akkora öröme tellett a városnak, hogy ágyú-dörgésével ünnepelték meg.

Ilyenkor Pest apraja-nagyja felszabadult lélekkel ment ki a folyó partjára, hogy búcsút intsen Tél-őfelségének.

De egyben félve mérlegelte folyója szintjének állását, mert, hogy messzebb

né gondolkozunk, — csak a 18. században olyan 7 nagy árvizet emlegettek, amelyek kemény próbára tették öreg szüleink öreg szüleiket. (1732, 1744, 1775, 1783, 1795, és 1799.)

Ilyen rossz sejtelmektől eltelve nézték 1838 március 13-án is a vizet Pest-Buda polgárai, mert az 1837. esztendő igen esős, csapadékos volt.

Még december 22-én is sűrűn esett az eső, aminek az lett a következménye, hogy a Duna erősen felduzzadt. Alig pár napra rá hirtelen beállott a hideg. Szokatlan tömegű hó esett és párosulva a nagyméretű jégzajlással, február utolsó napjaira a folyó szintje aggodalmas magasságba emelkedett.

Vize már bennt járt Buda alacsonyabban fekvő területein.

Ha Wesselényi Miklós báró és Podmaniczky Frigyes báró, valamint Trattner János egykorú leírásait olvassuk, valóban megrendítő kép tárul elénk erről a tavaszról.

A Duna medrét a Szent Gellért hegy tővénel, ahol mintegy 10 méter mély é. 300 méter széles volt, a jég eltorlaszolta, úgyannyira, hogy visszaterelte az árt.

Ennek következtében március 5-én a víz rátört a Tabánra és Óbudára, ahol az

emberek kénytelenek voltak a padlásokra költözödni. Ugyanez volt a helyzet a pesti Ujváros — a mai Szent István városban — is. Pest városi tanácsa a veszedelem ellen, a mai Duna-korzó helyén, lázas sietséggel védőgátat húzatott és a Dunához közel fekvő utcákban csónakokat és hirtelen összetakolt tutajokat helyezett készenlétbe.

Március 13-án délután 3 óra körül végre mozsarak durrogása adta tudtúl, hogy a jég megindult. Az öröm azonban korai volt. Alig félóra múlva a jég ismét megállt és a víz erejének immár semmi sem állhatott ellent. A védőgátak által Budánál jobban védett Pest sem tudta már sorát elkerülni. A pestiek kétségbeesetten kísérelték meg, hogy a gátak ellenállóképességét fokozzák. Lobogó fáklyák világa mellett, minden épkézláb ember, hol szekeren, hol kötényekben vitte a földet a gátak magasságának emelésére, de a ieges víznek már semmi sem állhatott útjában.

Harangok kondulásai vészelték a levegőben és lent bömbölt az ár. Jajgatás, segélyhívás hallatszott mindenütt.

A padlások menekültekkel teltek meg és a házak — összeomlottak alattuk.

Éjfél után 2 óraker emelkedett a víz legmagasabbra. Reggel 5 óra tájban előtört a Ferenc- és Józsefvárost is.

Wesselényi Miklós bárónak naplójában olvassuk:

„14-én reggel 5 óra tájban a Belvárosba indult, mert azt hallotta, hogy a városházánál csónakok állnak. A Ki-

gyó-utcát már teljesen víz alatt találta. Előbb térdig, majd övig gázolva haladt előre és nyakig érő vízben ért a Városház-térre, ahol azonban egy csónakot sem talált. Alig lépett a szárazra, ruhája a testén megfagyott és mire a Trattner-Károlyi házban lakott Helmecey Mihályhoz ért, egész testét vég kőreg borította. Mihelyst átöltözött, smét csónak-keresésre indult. Reggel 7 óraker már csónakban ült, Havas városi tanácsossal. Először a belváros utcáin eveztek: A Váci-Kishíd-Aranykéz és más utcákból szedték össze a menekülőket és vitték a Sebestyén-piacra. Wesselényi váltig hangoztatta, hogy a Ferencváros alacsonyabb utcáiba menjenek és ott a szegény néprétegen segítsenek. De csak nehezen tudta Havast rá venni, hogy a legveszélyesebb helyekre vele menjen”.

A református templom előtt Wesselényi csónakja a sekély vízben megfeneklett, ki kellett szállnia és azt egy jó darabig tolnia. Az Üllői-út házainak tetejéről sok embert szedett le, miközben borzadva hallotta az összeroskadó házakban szorultak halálsikolyát.

Amint alkonyodott, hóvihar zúdult a városra. Ennél borzalmasabb napot — írja Wesselényi — el sem tudott volna képzelni.

József főherceg, a nádor, a segélyakciót maga vette kezébe. Már március 14-én fiát, István főherceget csónakon Pestre küldte a hatósági és katonai intézkedések

központosítása érdekében. Budán a királyi palotában 36 szobát bocsátott a hajléktalanná váltak rendelkezésére és rendelkezésére a szerencsétlenül jártak az országházban is elhelyezést találtak. Az „Új Épület”, az „Invalidus” palota, a templomok, iskolák, gyárak és kereskedő házak, a nádor felhívására, mind-mind az árvíz-sújtottak rendelkezésére bocsájtattak.

Trattner leírja, hogy „... a víz eltakarodása után az utcák tele voltak iszappal, jégdarabokkal és mindennemű használati tárgyakkal. A rombadőlt házak omladékai az utakat járhatatlanokká tették. A csatornák beomlottak. A vasárnap megünnepléséről szó sincs. Mindenütt vándorlókcal találkoznak. Félelem és reményesség között lebeg mindenki”.

A Lánchíd építéséhez meghívott két angol mérnök szintén szemtanúja volt fővárosunkat ért e legnagyobb elemi csapásnak. Jelentésükből olvashatjuk, hogy egy állóhíd nagy szolgálatot tett volna a lakosságnak, mert vagyonukat rajta keresztül átmenthették volna a budai hegyekbe. Igazuk van. Bár érvelésük kissé, hogy úgy mondjuk, nagyon angolosan üzleti ízű... Ők maguk természetesen csak e megállapításra szorítkoztak, a mentési munkálatokban részt nem vettek — *angol módszer szerint.*

Mindemellett kétségtelen, hogy az árvíz után megindult eszmecsere nagyban hozzá járult a Lánchíd megépítését szolgáló elgondolás népszerűsítéséhez. Amellett sok korszerű alkotásokat is eredményezett: így a Duna szabályozását, Pest utcáinak rendezést stb. stb.

Igy vált végeredményben egy nagy elemi csapás az utódok hasznára.

Mikor tanuljuk meg végre, mi, magyarok, hogy a rosszat is megelőzhetjük?